

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АСПЕКТАХ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ І НАДІЙНОСТІ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК

В даний час можна спостерігати процеси росту невизначеності зовнішнього середовища компаній і зниження керованості ланцюгів поставок через зростання їх складності та глобалізації бізнесу. Початковий етап формування ринку логістичних послуг в Україні, недостатньо повне використання вітчизняними підприємствами логістичних принципів і застосування відповідного інструментарію для координації та інтеграції усіх видів логістичної діяльності, незадовільні стан і темпи розвитку транспортної та складської інфраструктури, складна економічна і політико-правова ситуація створюють для суб'єктів господарювання нестабільне середовище ведення підприємницької діяльності. У таких умовах підприємства в процесі своєї господарської діяльності неодноразово стикаються з ризиковими ситуаціями, які призводять до негативних наслідків.

Термін «ризик» зазвичай використовують для опису невизначеності в ситуації, коли фактичний результат якої-небудь дії точно невідомий і передбачається, що він буде визначений в результаті випадкового вибору з декількох можливих варіантів, розподіл яких відомий. Поняття «логістичний ризик» вказує на різні підходи щодо визначення центрального елементу, що призводить до його виникнення. Серед них виділяють такі ризикотвірні чинники, як небезпека виникнення затримки в роботі ланцюга постачання, порушення термінів постачання, порушення в роботі однієї або декількох ланок ланцюга, ситуація, що пов'язана з можливістю виникнення збоїв у русі потоків різних ресурсів і т.д. У загальному випадку при управлінні ризиками в ланцюгах поставок передбачається, що ризики виникають під впливом мінливого зовнішнього і внутрішнього середовища, що формується різними факторами невизначеності. Кожен фактор невизначеності може викликати ризикову подію в майбутньому.

Для логістичного ризику характерними ознаки: невизначеність, яку прийнято вважати джерелом ризику, це стан повної або часткової відсутності інформації щодо розуміння або знання події, його наслідків або ймовірності; суперечливість полягає в тому, що, з одного боку, ризик орієнтується на отримання результатів шляхом використання нових технологій, з іншого – ризик свідчить про неминучість конкретного вибору в даний момент часу; альтернативність характеризується тим, що завжди в питаннях ризику є два або кілька варіантів подальших дій.

Управління ризиками передбачає кілька ключових етапів, першим з яких є ідентифікація ризиків, з якими може зіткнутися ланцюг поставок.

До поширених логістичним ризиків в ланцюгах поставок відносять:

- ризики, пов'язані безпосередньо з транспортуванням вантажу на конкретному транспортному засобі, включаючи поломку рухомого складу, дорожньо-транспортні пригоди, викрадення або пропажу транспортного засобу, вибухи, пошкодження при навантаженні, укладанні, вивантаженні, пошкодження тари, втрату або неправильне оформлення документів;
- ризики втрати якості або пошкодження вантажу при зберіганні, складуванні та інших операціях на складах і при підготовці до відвантаження;
- ризики, пов'язані із затримкою вантажу при митному оформленні імпорту-експорту.

При ідентифікації важливо виділити фактори, які впливають на величину невизначеності і ризик: характеристики товару і його упаковки, кошти транспортування, особливості логістичної інфраструктури, час циклу виконання замовлення, вид маршруту при доставці вантажу. Ідентифікація ризику дозволяє згодом отримати кількісну і якісну оцінку ризику - оцінку ймовірності настання небезпеки, прогнозування ймовірності рівня втрат в ланцюзі постачань і їх вартісної або натуральної величини.

Для більш повного визначення спектру можливих ризиків необхідно розуміти потенційні джерела їх появи - з цієї причини важливо формування класифікації, яка є обов'язковим інструментом ризик-менеджменту. Одна з популярних класифікацій ризиків ланцюгів поставок, де виділяються такі їх групи:

- ризики постачання - матеріальний потік в заданому об'єкті ланцюга поставок не відповідає параметрам якості, кількості і часу;
- ризики внутрішніх процесів, до яких відносяться ризики як виробництва, так і розподілу - параметри відповідних потоків за часом, якістю та кількістю;
- ризики попиту - пов'язані з тим, що реальний попит може виявитися більше або менше прогнозного значення, що веде відповідно або до зниження рівня сервісу, або до надлишкових запасів в ланцюзі;
- ризики контролю - пов'язані з якістю товарів і послуг в ланцюзі постачань, який може бути виражений через відсоток браку;
- ризики довкілля - політичні, економічні, соціальні, законодавчі та ін.

Здійснивши ідентифікацію ризиків ланцюгів поставок, та отримавши кількісну та якісну оцінку ризиків. Ми маємо можливість здійснити аналіз ризику, який передбачає визначення ступеня можливості виникнення ризику і величини втрат.

Аналіз ризику, проводять у такій послідовності:

1. визначення внутрішніх та зовнішніх чинників;
2. аналіз виявлених чинників;
3. оцінювання певного виду ризику;
4. встановлення допустимого ступеня ризику;
5. аналіз окремих операцій щодо обраного ступеня ризику;
6. розробка заходів щодо зниження ступеня ризику.

Під час аналізу ризику необхідно зважати на такі важливі обставини: обсяги втрат від різних видів ризику не залежать один від одного, реалізація певного виду ризику не обов'язково збільшує або знижує ймовірність виникнення іншого, максимально можливі втрати в разі реалізації конкретного ризику не повинні перевищувати фінансових можливостей підприємства.

Тільки за наявності ідентифікації, оцінки та повного аналізу ризиків ланцюгів поставок, можливе ефективне управління логістичних ризиків. Логістика ризику орієнтована на пошук і застосування методів управління потоками, що дозволяють збільшити потенціал наявних ресурсних можливостей і їх рентабельність.

Принципи формування системи управління ризиками в ланцюгах поставок. Традиційний підхід до управління ризиками ґрунтується на виділенні ризиків на рівні проєктів, підрозділів підприємства або окремих учасників логістичних ланцюгів. Відсутність системного розуміння ризиків чинить негативний вплив на ефективність процесу.

Формування системи управління ризиками в логістиці здійснюється на основі наступних принципів:

- Синергічність застосування системного підходу до організації процесу управління ризиками. Це підвищує ступінь взаємодії підсистем управління ризиками на рівні функціональних підрозділів або ділянок ланцюгів поставок і знижує витрати ресурсів.
- Динамічність. Зміст етапів процесу і вибір комплексу методів управління визначаються станом охоплюються процесів.
- Надійність. Забезпечення безвідмовності та безпеки функціонування логістичної системи.
- Інтеграція. Формування тісних внутрішніх і зовнішніх системних зв'язків між функціональними підрозділами і логістичними ланками.
- Інформаційне забезпечення. Місце аналітичної підсистеми, яка містить відомості про стан системи, результати кількісної та якісної оцінки ризиків, застосовуваних механізмах управління.
- Доцільність. Визначення оптимального співвідношення величини інтегрального ризику та витрат, необхідних для управління.
- Оптимальність управління. Пошук і вибір максимально ефективних рішень з безлічі альтернативних варіантів.

У цілому організація управління ризиками в ланцюгах поставок повинна здійснюватися шляхом пошуку оптимального балансу між ухиленням від ризикових факторів та їх використанням для досягнення цільових показників надійності, якості та економічної ефективності.

Отже, управління ризиками в логістичній системі є істотним чинником успішного бізнесу. Ланцюг поставок являє собою інтегровану структуру, в рамках якої організація об'єднує зусилля зі своїми постачальниками, щоб ефективно довести продукцію до своїх споживачів. Управління ризиками – один з найважливіших аспектів забезпечення сталого функціонування і розвитку логістичної системи підприємства. Тому для підвищення ефективності управління ланцюгами поставок необхідне дотримання ключових елементів (SCRM). Оскільки усі елементи утворюють «симбіоз» та дають чітку уяву про стан та ступінь ризику, їх застосування при формуванні управління ризиками дасть можливість здійснювати ефективну організацію логістичних процесів у відповідних ланках ланцюгів поставок.

Список використаних джерел:

1. Системний аналіз ризиків у логістичній діяльності промислового підприємства. Науковий вісник. Стаття. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/13.pdf>
2. Управління ризиками в аспектах підвищення стійкості і надійності ланцюгів поставок. Підручник для студентів. Управління ланцюгами поставок. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/68537/logistika/upravlinnya_rizikami_aspektah_pidvischennya_stiykosti_nadiynosti_lantsyugiv_postavok